

POZDNÍ TROMBÓZA STENTŮ – NOVÝ, MÁLO ČASTÝ, ALE ZÁVAŽNÝ PROBLÉM

Jan Vojáček

1. interní klinika Lékařské fakulty UK v Hradci Králové a Fakultní nemocnice Hradec Králové

Interv Akut Kardiolog 2006;5:103

Zásadní pokroky v revaskularizaci nemocných s koronární nemocí jsou vymezeny zavedením aortokoronárního bypassu koncem šedesátých let, koronární angioplastiky v roce 1977, koronárních stentů v roce 1987 a stentů potahovaných antiproliferačními látkami sirolimem a paklitaxelem (Drug Eluting Stent – DES) v posledních letech. Používání koronárních stentů u většiny nemocných výrazně zlepšilo výsledky koronární angioplastiky a potahované stenty prokazatelně a skokově snížily výskyt restenózy u většiny typů koronárních intervencí. Nepotvrdily se původní obavy ze zvýšeného výskytu časných ani subakutních trombotických uzávěrů potahovaných stentů. Použití potahovaných stentů v různých ústavech a v různých částech světa kolísá mezi 5 % a 100 %. Nepotahované stenty (BMS – „Bare Metal Stent“) a DES jsou celosvětově implantovány řádově v milionových počtech a jen v České republice je ročně implantováno kolem 20 000 koronárních stentů, z toho 5–15 % DES. Z těchto důvodů jsou poněkud znepokojivé poslední zprávy o riziku pozdních trombotických uzávěrů koronárních stentů, především DES. I když jsou pozdní trombotické uzávěry poměrně vzácné, mortalita nemocných s touto komplikací je vysoká (jsou udávány hodnoty 20–50 %) a vzhledem k počtu implantovaných stentů se nejedná v žádném případě o zanedbatelný problém. V posledních měsících byla zveřejněna důležitá data o této komplikaci.

Ve studii BASKET byli původně nemocní randomizováni v poměru 1:1 k implantaci paklitaxel-vylučujícího stentu, sirolimus-vylučujícího stentu nebo k nepotahovanému stentu. Všichni nemocní dostali klopidoogrel po dobu 6 měsíců a acetylosalicylovou kyselinu a statin dlouhodobě. Cílem původní studie bylo posoudit cenovou efektivitu DES oproti BMS. Do původní studie bylo zařazeno 254 nemocných, kterým byl implantován stent krytý sirolimem, 281 nemocných dostalo stent s paklitaxelem a 281 nemocných mělo BMS. Po 6 měsících byl větší výskyt MACE (Major Adverse Coronary Events) ve skupině nemocných s BMS oproti nemocným s DES (12,1 % oproti 7,2 %, $p=0,02$) daný především nižší nutností nové revaskularizace. Autoři této neřímenné studie pokračovali další rok po vysazení klopidoogrelu ve sledování 244 nemocných s BMS a 499 nemocných s DES – tedy všech původně zařazených osob s vyloučením těch, kteří prodělali MACE již v prvním půlroce studie. V roce po vysazení klopidoogrelu byl významně častější výskyt úmrtí nebo infarktu myokardu u nemocných s DES než u osob s BMS (4,9 % oproti 1,3 %, $p=0,01$). Pozdní trombóza stentu (definovaná jako klinická trombotická příhoda a angiografická dokumentace trombu) se vyskytla u 2,6 % nemocných s DES a u 1,3 % nemocných s BMS. Časový medián od vysazení klopidoogrelu do příhody byl 116 dní, ale akutní trombotické uzávěry se vyskytovaly během celého roku po vysazení léku (Pfisterer ME – ústní sdělení). I když uvedená studie nebyla původně koncipována pro sledování výskytu pozdních trombóz stentů, jsou čísla varující a ukazují, že pozdní trombózy se vyskytují jak u nepotahovaných, tak u léky vylučujících stentů a především u posledně jmenované skupiny jsou spojeny se zvýšenou mortalitou.

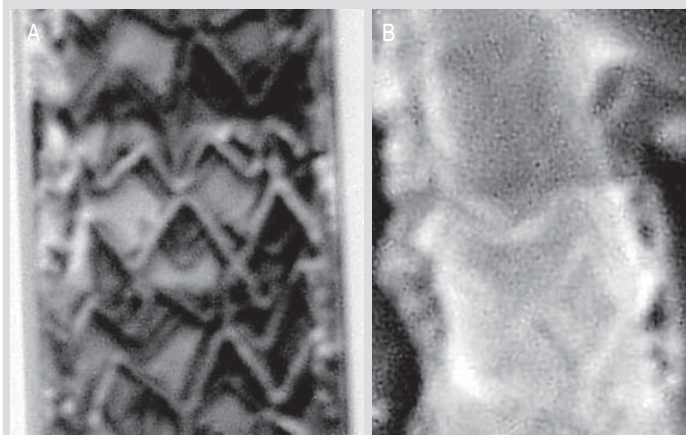
Nezávisle na uvedené studii patologicko-anatomické nálezy ukazují na výrazně opožděnou endotelizaci DES (obr.1). Ani rok po implantaci nemusí být struty

stentu potaženého sirolimem či paklitaxelem přerostlé endotelem (Virmani R. – ústní sdělení) a jsou patrně volně protrudující do lumina cévy.

Dobře si pamatujeme dobu začátků implantace koronárních stentů s výskytem akutních trombóz až u 10 % nemocných přes razantní antikoagulační léčbu (dextran, heparin, warfarin). Teprve vylepšení techniky implantace stentů a zavedení duální antiagregační léčby snížilo výskyt akutního uzávěru hluboko pod 1 % a umožnilo rozvoj této nové technologie koronární revaskularizace. Zdá se, že nyní může ohrožovat nemocné předčasné přerušení duální antiagregační léčby. Pro nalezení optimálního postupu však zatím chybí data z klinických studií.

Pozdní trombózy DES mohou být spojeny s dokumentovanou hypersenzitivitou na sirolimus či paklitaxel⁽¹⁾. Dále je známo, že při nekardiálním chirurgickém výkonu u nemocných po implantaci stentu je vyšší riziko vysazení antiagregační léčby než riziko krvácení při ponechané antiagregaci⁽²⁾. Jasným klinickým stavem je i rezistence na kyselinu acetylosalicylovou nebo klopidoogrel⁽³⁾ a proto někteří autoři doporučují laboratorní měření stupně blokady krevních destiček⁽⁴⁾. Máme tedy před sebou řadu problémů, především plynoucí patrně s předčasně přerušením či nedostatečně účinné antiagregační léčby, optimální postup však zatím neznáme.

Obrázek 1. Opožděná reendotelizace stentů vylučujících paklitaxel či sirolimus. A. DES B. BMS.

Literatura

1. Nebeker JR, Bennett CL, Samore MH et al. Hypersensitivity cases associated with Drug-Eluting Coronary Stents. *J Am Coll Cardiol* 2006;47:175–181.
2. Sharma AK, Ajani AE, Hamwi SM et al. Major noncardiac surgery following coronary stenting: when is it safe to operate? *Catheter Cardiovasc Interv* 2004; 63: 141–145.
3. Wang TH, Bhatt DL, Topol EJ. Aspirin and clopidogrel resistance: an emerging clinical entity. *Eur Heart J* 2006; 27: 647–654.
4. Myers RI. The variability of platelet response to aspirin and clopidogrel: revisiting the Caprie, Cure, Credo, and Match trials. *Proc Bayl Univ Med Cent* 2005; 18: 331–336.

prof. MUDr. Jan Vojáček, DrSc.

1. interní klinika LF UK v Hradci Králové a FN Hradec Králové, Sokolská 581, 500 05 Hradec Králové
e-mail: vojacjan@fnhk.cz